

УДк 342.9+349.6+553.3/9

Антон РУСАКЕВИЧ

аспірант кафедри цивільного, господарського та екологічного права

Навчально-науковий інститут гуманітарних та соціальних наук Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» просп. Д. Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна, 49005

DOI: 10.32782/LST/2024-2-11

Бібліографічний опис статті: Русакевич, А. (2024). Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав громадян. *Law. State. Technology*, 2, 58–62, doi: 10.32782/LST/2024-2-11

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У АСПЕКТІ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

У науковій статті здійснено правовий аналіз забезпечення інформаційної безпеки в період повномасштабного вторгнення РФ до України, його правовому регламентуванню, законодавче закріплення та вплив на загальне формування безпеки в цілому. Проаналізовано сучасні виклики для інформаційної безпеки після розв'язання війни, участь усіх суб'єктів владних повноважень у формуванні інформаційної політики та створення більш сприятливих умов для захисту інформаційного простору у цей складний час. Метою наукової статті є здійснення характеристики особливостей захисту у сфері інформаційних простору для людини та громадянина. Визначено ряд нормативно-правових актів, що встановлюють основні принципи реалізації державної інформаційної політики, а також ключові напрямки для її вдосконалення. Доведено, що головні інтереси повинні забезпечувати виконання політичних прав та свобод громадян у інформаційному просторі, доведення до кожного які загрози можуть існувати та які з них можуть нести негативний вплив. Підкреслено, що зміцнення демократії, встановлення та підтримання політичної стабільності, включаючи сталість державної влади та її інститутів, все це є одним з головних напрямів державної політики в сфері інформаційного захисту громадян. Наголошено, що інформаційна безпека в умовах повномасштабної війни слугує міцним фундаментом для формування в Україні чітких та послідовних стратегічних завдань щодо зміцнення стійкості політичної та військової системи. Акцентовано, що забезпечення стабільності соціально-політичного розвитку в умовах війни та воєнного стану є складовою частиною інформаційної безпеки країни.

Ключові слова: інформаційна безпека, безпека країни, інформація, захист, система протидій, інформаційні технології, війна.

Anton RUSAKEVYCH

Graduate student of the Civil, Economic and Environmental Law Department,

Educational and Scientific Institute of Humanities and Social Sciences of the Dnipro University of Technology, 19 av. Dmytra Yavornytskoho, Dnipro, Ukraine, 49005

DOI: 10.32782/LST/2024-2-11

To cite this article: Rusakevych, A. (2024). Informatsiyna bezpeka v umovah voenogo stanu u aspekti zapespetchiniya informatsiynih prav gromodyan [Information security in the conditions of martial law in the aspect of ensuring the information rights of citizens]. *Law. State. Technology*, 2, 58–62, doi: 10.32782/LST/2024-2-11

INFORMATION SECURITY IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN THE ASPECT OF ENSURING THE INFORMATION RIGHTS OF CITIZENS

The scientific article examines the problems of implementation of procedures for the realization and protection of property rights of a person in the conditions of martial law. Attention is focused on the need to achieve a balance between the public interest of society, which consists in promoting the protection of the country and its defense, and private interest, which is understood as the right of ownership and other property rights of a person to use the property that belongs to him. The purpose of the scientific article is to characterize the features of the protection of property rights and interests of an individual during the alienation of a vehicle under the conditions of martial law. It was determined that after the abolition of the legal regime of martial law, persons whose property was expropriated have the right to return such property or to reimbursement of the value of such property in accordance with the procedure established

by law. It is emphasized that the payment of full compensation is carried out by the bodies that made a decision on the forced alienation of property, in the order of priority of issuing conclusions at the expense and within the limits of the funds provided in the state budget for the payment of the next full compensation for property forcibly alienated under the legal regime of war or emergency state. It is emphasized that if after the abolition of the legal regime of martial law or a state of emergency, the property that was forcibly alienated is preserved, and the former owner or a person authorized by him insists on the return of the property, such return is carried out in court. It was concluded that the basis for the return of property is a court decision that has entered into force. It is emphasized that in order to fully protect the property rights of the owners of vehicles in which the respective vehicles have been expropriated, it is recommended to make an assessment of the value of the car in advance and correctly draw up an act of forced seizure/expropriation of property, while a copy of the act and assessment of the vehicle must be assigned to the appropriate and the necessary evidentiary basis when resolving a dispute in court. It was emphasized that the persons guilty of violating the legislation on the compensation of the value of forcibly alienated property and on the return of forcibly alienated property that has been preserved are liable in accordance with the current legislation of Ukraine.

Key words: information security, national security, information, defense, countermeasures system, information technologies, war.

Постановка проблеми. Правильне та своєчасне управління інформаційною діяльністю та ефективне застосування основних запобіжників в умовах війни та військового стану можуть істотно підвищити досягнення держави у захисту своєї інформаційної безпеки. Слід зазначити, що застосування інформаційних технологій може розширити можливості у забезпеченні обороноздатності країни, підвищити її загальний рівень захисту а також можливість ділитись цією інформацією з Західними країнами для подальшого вдосконалення системи. Досить активне використання інформаційних технологій може допомагати Україні у веденні інформаційної боротьби не тільки з РФ, але і з будь-якою іншою країною яка може нести загрозу в майбутньому, досягненні стратегічних цілей та забезпечення національної безпеки, що обумовлює актуальність даної публікації.

Стан наукової розробки проблеми. У правовій доктрині інформаційну безпеку все частіше можна побачити в роботах вітчизняних науковців, через тривалу війну все більше науковців додають нові матеріали до теми, тому що кожен день приносить нові відкриття та нові виклики. Проблема ця все частіше знаходить своє відображення у різних аспектах та публікаціях українських дослідників, серед яких можна виокремити таких науковців як: К.І. Белякова, О.Д. Добрянської, А.М. Новицького, Г.В. Онкович, Н.Б. Новицької, О.О. Пунди, Т.Ю. Ткачука, Цимбалюка, М. Швець та інших. Класично питання стосовно інформаційної безпеки можна побачити у роботах таких вчених як О.І. Косілова (Косілова, 2010), О. А Панченко та Л.В Панченко (Панченко, 2015: 32-35). Також варто зазначити останні дослідження М.І. Дзямулича у інформаційній сфері та їх вплив на

економічно складову країни (Дзямулич, 2022: 3-8). В свою чергу також слід відмітити питання діджиталізації та цифровізації як виробництва так і менеджменту, О.О. Чеботарьов дослідив це питання на економічному форумі у 2023 р. (Чеботарьов, 2023). У своїх дослідженнях вони роблять основний акцент на аспектах правового регулювання інформаційної політики в державі, як важливої складової механізму управління у сфері суспільних відносин між владою та громадянами. У зв'язку з сучасними умовами війни в Україні, викликаними вторгненням РФ, стає зрозуміло що необхідний пошук нових засобів регулювання інформаційної сфери, створення повномірної інформаційної доктрини та пристосування країни до умов війни, створення чіткого плану реалізації державної політика та захисту свого інформаційного поля, все це є основною метою для подальшого розвитку держави.

Метою наукової статті є дослідження всіх особливостей забезпечення інформаційної безпеки під час війни та військового стану, визначення їх проблематики та вирішення головних завдань щодо подолання та протидії інформаційним загрозам.

Виклад основного матеріалу. Інформація є важливою складовою життя кожної людини, оскільки самі люди є сукупністю певною інформації. Процес зростання людей полягає в певному накопиченні, використанню та обміну будь-якої інформацією. У мирний час під словом "інформація" більшість людей розуміє отримання певних відомостей, доступ до даних і перевірка своїх "інформаційних прав". Умови життя в Україні змусили переглянути уявлення про інформаційну безпеку, як свою так і держави в цілому. Якщо до лютого 2022 року світ навколо нас був безпечним з точки зору інфор-

мації, то сьогоденні виклики створюють набагато більше загроз, ніж тоді.

Права на інформацію кожного громадянин закріплені в Конституції України: так у частині 1 статті 34 Конституції України зазначено таке “Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і розповсюджувати інформацію усно, письмово або іншим чином за власним вибором”. Незважаючи на це, у частині 2 цієї статті також є таке, що “здійснення цих прав може бути обмежено законом у інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку для запобігання заворушенням або злочинам, для збереження здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших осіб, для уникнення розголошення конфіденційної інформації або для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя”.

Також треба ще додати ряд нормативно-правових актів, що мають встановлювати основні принципи реалізації державної інформаційної політики. До таких можна віднести Закон України “Про доступ до публічної інформації”, який має регулювати основи публікування та розповсюдження конкретних категорій інформації в мережі Інтернеті відповідальними за інформацію, а також права користувачів на активний та пасивний доступ до інформації в цьому полі.

Закон України “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України” націлений на визначення юридичних основ які мають гарантування захист інтересів особи, громадянина, суспільства, держави, а також національних інтересів у кіберпросторі, відповідати основним напрямам та принципам державної політики у сфері кібербезпеки України.

Закон України “Про боротьбу з тероризмом” визначає певні обмеження що стасуються поширення інформації, заборону засобів масової інформації або інші засоби рзповсюдження інформації, які можуть бути спрямовані на пропаганду або виправдання тероризму, містити певні висловлювання осіб, що можуть чинити опір чи закликають протидії проведенню анти-терористичних операцій тощо.

Регулювання питання здійснення державної інформаційної політики в умовах війни та воєнного стану врегульовані у таких законодавчих актах, як: укази Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні”, указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки й оборони України від 18 березня 2022 року “Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану”.

Окрім цього, слід зазначити, що в галузі інформаційних технологій було продемонстровано дуже сталу стійкість під час війни, ця стійкість досі допомагає країні. Відповідно до опитувань у провідних українських ІТ-компаніях, в цьому секторі бізнесу вдалося зберегти великий кадровий потенціал та уникнути чутливих втрат, оскільки тут вже працює більше 300 тисяч спеціалістів.

Слід зауважити, що ІТ-сфера дуже швидко адаптувалась до умов воєнного стану, здійснивши релокацію персоналу та забезпечивши безперебійність робочого процесу та робочого місця через створення безпечних умов праці для робітників цієї сфери.

Інтеграція нових сучасних інформаційних технологій у вітчизняні бізнес-процеси на всіх рівнях при формування глобальної цифрової економіки з іншими країнами як Європи так і країнами світу, відображає загальну тенденцію, що виникла перед війною. Ця тенденція обумовлена тим, що сучасні інформаційні та цифрові технології повинні імплементуватись до економіки країни на всіх рівнях та підкріплюватись нормативно-правовими актами які б дозволили реалізовувати нові технології. (Дзямулін, 2022)

Слід наголосити, що було вжито достатньо заходів для забезпечення постійного доступу до електроенергії та безперебійного Інтернет зв'язку, зокрема, за допомогою використання послуг супутникової мережі “Старлінку” та великої кількості генераторів та павербанків.

Станом на 1 січня 2024 року обсяг сплати податків з ІТ-бізнеса до бюджету України склав 20,8 млрд гривень, що є на 3,4 млрд гривень або 17,4% більше якщо порівнювати його це з попереднім роком. Також можна відзначити зріст кількості фізичних осіб-підприємців, які є платниками податків за ІТ-КВЕД. ІТ-сфера стала одним з ключових секторів зростання працівників а також майже рекордні надходження до держбюджету Україну, навіть в умовах тривалої війни цей сектор інформаційної безпеки держави можна назвати одним з головних на сьогодні. (Чоботарьов, 2023)

У забезпеченні захисту інформаційної безпеки активною та важливою складовою виступає кібербезпека та кіберзахист. Законом України “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України” від 5 жовтня 2017 року, кібербезпека визначаються як “захищеність ключових інтересів людини та громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, що забезпечує сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, а також своєчасне виявлення,

запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України в кіберпросторі”. Погоджуючись з О. Косіловою, можна відзначити наступне, що на загрози які можуть становити небезпеку державі можуть мати і міжнародний характер. До них провідна вчена включає наступне: інформаційний тероризм, комп’ютерну злочинність, інформаційні війни в медіапросторі, використання інформації як зброї, маніпулювання громадською думкою та інші аспекти впливу на свідомість людей. (Косілова, 2010)

Аналізуючи також й інші аспекти інформаційної безпеки в Україні у контексті глобального протистояння, О.І Косілова приходять до наступного висновку: для запобігання та протидії у нейтралізації загроз в інформаційному руслі країни важливо на рівні держави систематично розробляти нові та вдосконалювати чи модернізувати старі нормативно-правові акти у сфері інформаційного захисту, війна дуже швидко розвивається, тому наша країна повинна у такому ж темпі вдосконалювати правову базу. Також слід не забувати та активно підвищувати науковий потенціалу у сфері інформатизації, комунікацій та зв’язку, а також удосконалювати систему захисту та протидій у вітчизняній інформаційній інфраструктурі.

Важливо також додати, що потрібно вдосконалювати форми та методи активній та пасивній протидії інформаційно-психологічним операціям ворога, спрямованим на позбавлення країни обороноздатності, а також моделі інформаційного впливу та захисту інформаційного суверенітету громадян та державних установ.

Проводячи первинний аналіз та огляд інформаційної безпеки та культури в сучасному інформаційному суспільстві країни, О. Панченко та Л. Панченко висунули свій авторський підхід до розуміння інформаційної безпеки. На їх думку, це визначаються “як стан інформаційного середовища, що забезпечує задоволення інформаційних потреб суб’єктів інформаційних відносин, захист інформації, а також захист суб’єктів від негативного впливу інформації” (Панченко, 2015).

Спираючись на те, що гарантування доступу до інформації визнається одним з ключових прав особистості, українські органи та структури повинні забезпечувати безпосередній та безперервний доступ до неї у будь-який час. В такому випадку в умовах війни влада та владні органи стають отримувачами вигоди, через те що правдива інформація сприяє збільшенню довіри як до влади України так і до державних органів, а також ставлення світової спільноти країни до

подій в цілому. Особисті інтереси в інформаційній сфері містять реалізацію конституційних прав людей та громадян на отримання в законний спосіб інформації, використання інформації для розвитку фізичної, духовної та інтелектуальної сфер життя а також захист інформації, яка може гарантувати особисту безпеку.

З аналізу викладених норм можна зробити висновок, що стратегічні комунікації як система внутрішніх і зовнішніх відносин є найважливішим елементом системи зв’язку з громадськістю країни.

В умовах війни органи публічної влади повинні проявляти високий рівень інформаційної взаємодії не тільки з суспільством але й з іншими країнами цивілізованого світу. Достовірні та досконалі виступи як Президента України так і інших представників влади перед парламентами або представниками іноземних держав чи міжнародними організаціями та іншими, повинні містити тільки фактаж та роботи заяви які будуть прийматись суспільством України, цей запит за роки війни став найчастішим серед громадян України.

Висновки. Таким чином з початком повномасштабної війни в Україні викликали певні проблеми з інформаційною безпекою; так стало зрозуміло що та нормативно-правова база яка існувала до війни, була застаріла та не відповідала викликам часу, це в свою чергу змусило прискорювати певні процеси для формування єдиної державної інформаційної політики в сфері інформаційного захисту.

В рамках цієї інформаційної політики під час війни повинен застосовуватись комплекс заходів нормативно-правового, організаційного, контрольного та превентивного характеру.

Ці заходи повинні бути спрямовані на забезпечення та дотримання принципів свободи засобів масової інформації та забезпечення балансу між інтересами як суспільства так і держави в умовах війни та воєнного стану.

Загалом слід відзначити, що підвищення рівня отримання та надійності інформації, ефективного використання всіх наявних інформаційних ресурсів під час війни, а також оптимальне використання зовнішніх та внутрішніх інформаційних каналів повинні сприяти покращенню якості публічних управлінських рішень, а також створювати хороший захист всій інформації від посягань ворога.

Це, в свою чергу, зміцнює стійкість політичної та військової системи, забезпечує стабільність соціально-політичного розвитку в умовах війни та сприяє перемозі України не тільки на полі бою але й на інформаційному фронті також.

Отже, інформаційна безпека в контексті війни та захисту громадян виступає як важлива складова національної безпеки та міжнародного правопорядку як всередині країни так і на Європейському континенті в цілому. Подальші

дослідження та вдосконалення законодавства в цій сфері є необхідною мірою для ефективною протидії сучасним інформаційним загрозам та забезпечення стабільності у вітчизняному інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Косілова О. І. Інформаційна безпека України в умовах глобалізації. Правова інформатика: дис... канд. політ. наук: Київ, 2010. С. 20–28.
2. Панченко О. А., Панченко Л. В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві: дис... докт. мед. наук: Київ, 2015. С. 32–38.
3. Дзямулич М. І, Вплив сучасних інформаційних систем і технологій на формування цифрової економіки. Економічний форум: канд. економ. наук: Луцьк, 2022. С. 2–9.
4. Чеботарьов О. О. Формування інноваційних пріоритетів в системі виробничого менеджменту в умовах цифровізації. Ефективна економіка: аспр. кфдр. економ та менеджм: Дніпро, 05.03.2023. 15 с.

REFERENCES:

1. Kosilova, O. I. (2010). Informatsiyna bezpeka Ukrayini v umovah globalizatsiyi. Pravova informatika [Information security of Ukraine in the conditions of globalization. Legal informatics]: dys. ... kand. polit. nauk. Kiev, 2010. S. 20–28. [In Ukrainian].
2. Panchenko O. A., Panchenko L. V (2015). Informatsiyna bezpeka ta informatsiyna kultura v suchasnomu informatsiynomu suspilstvi [Information security and information culture in the modern information society]: dys. ... doc. med. nauk. Kiev, 2015. S. 32–38. [in Ukrainian]
3. Dziamulych M. I. (2022). Vpliv suchasnih informatsiynih system i tehnologiy na formuvanya tsifrovoi ekonomici. Ekonomichiy forum [The influence of modern information systems and technologies on the formation of the digital economy. Economic Forum]: kand. econom. Nauk. Lutsk, 2022. S. 2–9. [in Ukrainian]
4. Chebotaryov O. O. (2023). Formuvannya innovatsiynykh priorytetiv v systemi vyrobnychoho menedzhmentu v umovakh tsyfrovizatsiyi. Efektyvna ekonomika [The formation of innovative priorities in the production management system in the conditions of digitalization. Efficient economy]: aspr. kafdr. econom ta menedz. Dnipro, 2023. 15 s. [in Ukrainian]